

9. Mot et mer enhetlig utdanningssystem

Vi har i dag et utdanningssystem som formelt har tre nivåer: grunnskole, videregående skole og høyere utdanning. Systemet er todelt på videregående og høyere nivå:

Videregående skole (sekundærnivået) har studieforberevende utdanningsprogram med hovedvekt på teoretisk rettet undervisning og yrkesfaglige utdanningsprogram med mye praktisk rettet undervisning.

På nivået over videregående skole (tertiært nivå) har vi universiteter og høyskoler hvor utdanningen er forskningsbasert og fagskolene hvor utdanningen er basert på erfaringskompetanse. Fagskoleutdanningen er imidlertid ikke anerkjent som en del av vårt system for høyere utdanning.

Det er mange svakheter ved denne todelingen mellom det teoretiske og det praktiske, både på videregående nivå og på høyere nivå: Den praktisk rettede (yrkesrettede) utdanningen har lavere sosial status enn den teoretisk rettede (akademiske) utdanningen, overgangsmulighetene mellom teoretisk og praktisk rettet utdanning er begrenset og forlenger utdanningsløpet. Kapasiteten i den akademiske utdanningen er mange ganger større enn kapasiteten i den yrkesrettede utdanningen. Dette er både myndighetene og arbeidslivets organisasjoner klar over, og i det siste har det kommet flere initiativ fra Kunnskapsdepartementet og statsråd Torbjørn Røe Isaksen som vil gjøre forholdene bedre.

Stortingsbehandlingen av Meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden* bereder grunnen for en styrket yrkesutdanning på høyere nivå. Introduksjon av betegnelsen høyere yrkesfaglig utdanning for fagskoleutdanningen viser

veien videre – neste gang må vi vi kunne omtale denne utdanningen som yrkesfaglig *høyere utdanning*.

Høyere utdanning basert på erfaringskompetanse må integreres i en bredere definert høyere utdanning. Det blir likevel ikke *ett* system før ansvaret for denne utdanningen flyttes fra fylkeskommune/region til staten. Det er staten som har ansvar for høyere utdanning. Stortingskomiteen påpeker at fylkeskommunene i svært liten grad har inntatt noen aktiv rolle som forvalter av fagskolene. Hvordan kan vi da forvente at regjeringens og Stortingets gode ønsker blir realisert?

For øvrig gir Innst. 254 S (2016–2017) et godt grunnlag for det videre arbeidet med å utforme en mer helhetlig utdanningspolitikk på «tertiært nivå».

I forhold til universitetene og høyskolene bør departementet legge større vekt på det brede kunnskapsgrunnlaget som høyere utdanning skal bygge på – forskning er viktig, men det er ikke *bare* forskning. For profesjonsutdanningene er også erfaringskunnskap viktig som grunnlag for undervisningen.

Det er ikke rettferdig ensidig å sammenligne profesjonslærernes bredere kompetanse med forskningskompetansen til teoretikere som matematikere og fysikere. En del av rapporteringen som er gjort i stortingsmeldingene om kvalitet i høyere utdanning gjør nettopp det. Vi skal satse på forskningsmiljøer i verdensklasse. Faglig utviklingsarbeid og erfaringskunnskap blir ikke nevnt.

Både regjeringen og stortingskomiteen ønsker at det legges til rette for kombinasjoner av akademiske og yrkesfaglige programmer. Her mangler det ikke på gode ønsker, men realiseringen forutsetter at programmene i de to delene av utdanningssystemet vil være likeverdige. Det blir de ikke før politikerne våger å anerkjenne høyere yrkesfaglig utdanning fullt ut som høyere utdanning. Dette kan gjøres og

må gjøres uten akademisering av faghøyskoleutdanningene og uten å endre vilkårene for akademiske kvalifikasjoner.

Vi må få en faghøyskole med en bredere og langt tydeligere målsetting enn dagens fagskole: Faghøyskolen skal gi høyere yrkesfaglig utdanning basert på erfaringskunnskap, faglig kompetanse og praktisk utviklingsarbeid. Utdanningen skal møte skiftende behov i næringsliv og tjenesteyting. Dette må nedfelles i en ny lov som definerer yrkesfaglig høyere utdanning som likeverdig med, men forskjellig fra den forskningsbaserte UH-utdanningen.

Storingskomiteen mener det er viktig å ivareta og videreutvikle fagskolens egenart. Da er det en veldig dårlig ide å overlate utvikling av nye fagskoletilbud til institusjoner i UH-sektoren.

Kan vi vente at universitetene vil føre høyskoleoppdraget videre? Da dette ble diskutert på NTNU under fusjonsprosessen med høyskolene i Gjøvik, Ålesund og Sør-Trøndelag, var svaret at det skal være like rammebetingelser for høyskole og universitet, dette gjør at skillet mellom universitetsoppdraget og høyskoleoppdraget viskes ut.¹⁶ Utgangspunktet for dette er selvfølgelig at høyskolene i universitets- og høyskoleloven har fått samme mandat som universitetene. Faghøyskolene skal ha et annet mandat og de skal møte skiftende behov i næringsliv og tjenesteyting. De kan videreføre høyskoleoppdraget.

Hernes-utvalget satte som mål at halvparten av befolkningen burde ha høyere utdanning. Men det vil neppe være riktig, verken for de studiesøkende eller for samfunnet, å ha som mål at halvparten av befolkningen skal bedømmes ut fra sine kunnskaper om vitenskapelige arbeidsmetoder og

¹⁶ Kronikk i *Universitetsavisa* 2. februar 2015, styreleder A. Underdal m.fl.
<http://www.universitetsavisa.no/leserbrev/article47185.ece>

forskning. Det er viktig at vi opprettholder universitets- og høyskolelovens beskrivelse av høyere utdanning i full bredde. Profesjonsutdanningene må respekteres for sin egenart, erfaringskunnskap må ikke fortrenses av forskning.

Høyere yrkesfaglig utdanning må utbygges videre. Nye studieprogrammer må utvikles og kapasiteten må økes vesentlig. Det vil gi de praktisk sterke studiesøkende et godt alternativ til universitets- og høyskoleutdanning. Dette er viktig også for fellesskapet: Vi trenger flere med gode og spesialiserte yrkesfaglige utdanninger – også på høyeste nivå.